Wijk aan Zee, paradijs van hondskruid en ossentong

Tekst: Peter van den Berg Foto: Joost Bouwmeester

Een van de merkwaardigste duingebiedjes ligt ten zuidwesten van Wijk aan Zee. Ik bezoek het af en toe. Liefst begin juli, bij zonnig weer en een wind die hoogovendampen en -stof niet naar mij toe blaast. Wandelt u met me mee? Hier is het heerlijk genieten van bloemrijke zomerse duinen. »

Ik volg vanaf de De Zwaanstraat een strandafrit. Een steil en lang pad van houten treden nodigt mij uit het hoge duin te beklimmen. ‘Nico Snijderspad’, meldt een bordje. Langs het pad staat zeepkruid. Op de ronde stengel hiervan zitten steeds twee blaadjes tegenover elkaar, en de bloem is vijftallig: kenmerken van de anjerfamilie. Niet zeldzaam, maar wel mooi: nabij de watertoren van Scheveningen staan er jaarlijks duizenden roze te bloeien. Meestal zitten er in enkele blaadjes ovale venstertjes van enkele millimeters: het vraatpatroon van het kleine, bruine en onopvallende vierentwintigstippelig lieveheersbeestje. Als je goed kijkt, zie je in de venstertjes evenwijdige streepjes: sporen van hoe dit kevertje het blad afgraast. Ook in bijvoorbeeld koekoeksbloem is deze kever met zijn larve te vinden.

Zeedorpenparadijs

Aan het eind van de trap passeer ik een klaphek. Dit houdt uitgezette grazers binnen. Ik ga linksaf verder omhoog, in de richting van de radarbunker, en passeer diverse bunkers, omgeven met hekken zodat de grazers er niet in tuimelen. Tussen de kruidjes en zandige plekken in staan oor-, nacht- en kegelsilene. Deze anjerachtigen geven aan dat ik in het zogeheten zeedorpenlandschap ben aanbeland. Dit is een duingebied, waar menselijke invloeden zorgen voor speciale omstandigheden. Die oorsilene is buiten Noord-Holland beslist zeldzaam. Opvallend zijn de talrijke bitterkruidbremrapen: een bruinige plantensoort zonder bladgroen, die zijn suikers wegzuigt uit de wortels van het bitterkruid. Dit kruid lijkt op de paardenbloem, maar de stengel is vertakt en stug behaard. Ook de walstrobremraap groeit hier.
Het hoogste punt bereik je als je tussen hoge paaltjes doorloopt. De grazers worden daarmee weer buitengesloten. Mijn kaart geeft aan: 41 meter hoog! Nergens in Nederland kan je zo dicht bij zee met de voeten op de grond zo hoog toeven. Wijk aan Zee leefde van de visvangst en is eeuwenoud. De zuidwestenwinden bliezen zand over de woningen. Tegen dit stuifzand plantten de dorpelingen helm aan. Dit gras groeide mee met het ingevangen zand en het duin werd in de loop der eeuwen hoger en hoger. In de Tweede Wereldoorlog plaatste de bezetter hier dan ook een groot radarscherm.

Uitkijkduin

Bovenop het duin voel ik me een beetje een Nero, die neerziet op een omgeving vol rookpluimen. Deze pluimen zijn dampende stoom en rookgassen van Tata. Mijn uitzicht bestaat verder uit het sluizencomplex en talrijke windmolens op zee. Vanwaar die industrie? Goedkope grond, een gemakkelijke aanvoer van steenkool en erts, voldoende werkkrachten in de buurt, en een gemakkelijke afzet van de producten: daarom koos men dit als plaats voor de hoogovens. Natuurwaarden speelden destijds een ondergeschikte rol bij beleidsmakers.
Het is een echt industrieel uitzicht. Daartussen het dorpje dat kranig stand houdt te midden van al het ijzergekletter. De kerk met spitse toren reikt precies tot de horizon, dus even hoog als het duin plus mijn lengte.
Vanaf dit duin loopt een smal, vooroorlogs, betonnen trappetje helemaal naar beneden naar de Van Ogtropweg. Vanaf die straat loop je er zo aan voorbij, zo onopvallend als dit lokale wereldwonder is. In het verleden is hierboven ook een drinkwaterreservoir geweest voor de dorpelingen.
Ik blijf boven en loop terug door de paaltjes. Bij een stuifkuil zie ik een heivlinder, ons grootste soort zandoogje dat vooral dicht bij zee te vinden is. U begrijpt: je moet er toeven bij rustig en zonnig weer.
Iets lager groeit in gunstige jaren het hondskruid, een orchideetje van kalkrijke graslanden, liefst op noordhellingen. Na een droge voorzomer wil hij wel een jaartje overslaan en zie je in dit duingebiedje slechts tientallen exemplaren, tegenover misschien wel duizend na natte weken. Ook aan de noordkant in Wijk aan Zee staat dit kruid. In kleinere aantallen groeit het in de duinen bezuiden Noordwijk. Elders is het uiterst zeldzaam of ontbreekt het.

Staal en ossentong

Ik ga verder zuidwaarts en omlaag, de Reyndersweg verschijnt links. Ik zie beeldenpark Een Zee van Staal, met De Poort van Rudi van de Wint. Ook tussen de stalen beelden staan bijzondere zeedorpenplanten! Ik blijf in het gebied, en volg het pad, steeds wat rechts aanhoudend. Een voedselrijke plas laat ik links liggen. Rechts verschijnen hellingen met soms veel hondskruid. Uiteindelijk kom ik dicht bij de zeereep, waar enorme ossentongplanten staan te bloeien. Niet de gewone ossentong, zoals in andere duingebieden, maar hoofdzakelijk kruisingen van deze ossentong met de geelwitte. Zo zie je planten met bij voorbeeld witte, geelwitte, of blauw gestreepte bloemen, en daarmee talrijke bestuivers. Deze ossentongen ken ik alleen van de omgeving IJmuiden-Wijk aan Zee.
Zuidwestwaarts lopend blijven deze ossentongen langs het pad domineren. Het pad komt uit op een stuk met een totaal andere en saaie begroeiing: dat verraadt dat de bodem daar meest bestaat uit puin. Terug dus. Tegen de zeereep aan kan je, weer tussen hoge paaltjes door, het gebied verlaten.
Je komt dan op het strand, tussen strandhuisjes. In sommige strandgrassen zitten merkwaardige verdikkingen: gallen. Terug bij de ossentongen, met de zee links, volgt het pad een mooi stuk vol kruiden en kruidjes. Iets verder op een zanderige plek groeit de blauwe zeedistel: let hier weer op dagvlinders en hommels. Neem er de tijd voor.
Meestal ga ik nog even langs enkele van de prachtige noordhellingen met hondskruid. Ik geniet van de prachtige bloemen. Dan verlaat ik het gebied via de laddertrap. Dankzij de hoogte van het gebied, ook toegankelijk voor baasjes met honden, is het gebied meestal erg rustig. De mens is nu eenmaal lui.

Peter van den Berg
is redacteur van DUIN

Beeldenpark Een Zee van Staal is openbaar. De natuur decoreert de kunstwerken met de wilde flora van het zeedorpenlandschap zoals de ossentong. Die verschijnt in diverse kleuren.
Foto: Joost Bouwmeester

Duinbehoud en PWN op de bres voor duinen Wijk aan Zee

Het gebied waar Peter van den Berg u meenam op zijn wandeling is onderdeel van het Natura 2000 gebied Noord-Hollands Duinreservaat. Natura 2000 is het netwerk van beschermde natuurgebieden van de Europese Unie. Direct ten zuiden van het gebied ligt een smalle duinstrook ingeklemd tussen de Reyndersweg, het Vliegerpad, de Noordzee en het Noordzeekanaal. Ook in deze strook is de natuur uniek. De bijzondere planten die Peter beschrijft, komen ook hier voor. Bovendien vormt de strook een belangrijke schakel voor de uitwisseling van planten en dieren tussen de duinen van Zuid-Kennemerland ten zuiden van het Noordzeekanaal en het Noord-Hollands Duinreserveraat ten noorden ervan. Toch heeft de minister van Economische Zaken er vorig najaar voor gekozen om de begrenzing van het Natura 2000 gebied zo vast te stellen dat deze strook erbuiten valt. PWN (de beheerder van grote delen van het Noord-Hollands Duinreservaat) en Duinbehoud hebben daar beroep tegen aangetekend bij de Raad van State. Wij vinden dat de natuurwaarden de strook kwalificeren als Natura 2000 gebied en dat hij daarom als zodanig beschermd moet worden.